

**ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД
ПРОФ.ЛАЗАР ГРУЕВ**

П Р Е Д Л О Ж Е Н И Е

От Красимир Влахов- заместник на председателя и ръководител на Гражданска колегия на Върховния касационен съд

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Обръщам се към Вас във връзка с наличието на противоречива практика на Гражданска колегия на ВКС по някои въпроси на делбеното производство, а именно:

1. Допустим ли е самостоятелен иск за установяване нищожност на договор за доброволна делба по чл.75, ал.2 ЗН.

Според едното становище по въпроса, такъв самостоятелен иск е недопустим поради липса на правен интерес, тъй като неучаствалите в делбата съсобственици разполагат с друг път за защита-посредством предявяване на нов иск за делба между действителните съсобственици /Решение № 13 от 01.02.2011 г. по гр.д.№ 713/10 г. на III г.о./. Според другото становище, искът е допустим, тъй като по този начин се внася яснота и безспорност досежно съществуването на съсобствеността и възможността съсобствениците да упражняват правата си по отношение на общата вещ, а и неучаствалият в нищожната делба съсобственик не е длъжен да иска прекратяване на съсобствеността чрез предявяване на иск за делба /Решение № 219 от 27.06.2012 г. по гр.д.№ 216/12 г. на II г.о./.

2. Нищожен ли е договорът за доброволна делба, при който насрещната престация е алеаторна уговорка.

По този въпрос също е налице противоречива практика на състави на ВКС, постановена по реда на чл.290 ГПК. В Решение № 103 от 06.06.2011 г. по гр.д.№ 876/10 г. на II г.о. е прието,че при договор за доброволна делба може да бъде уговорено само парично уравнение на неравенството в дяловете, но не и алеаторна насрещна престация, като прехвърлянето на право на собственост, респ. на идеална част от правото на собственост срещу задължение за

издръжка и гледане не съставлява делба и договорът следва да бъде сключен в нотариална форма съгласно чл.18 ЗЗД. Поради това е прието в посоченото решение, че договорът за доброволна делба, в който не е уговорено парично уравнение, а е налице алреаторна уговорка, е нищожен. В обратния смисъл е Решение №725 от 30.11.2010 г. по гр.д.№823/09 г. на IV г.о., според което за валидността на договора за доброволна делба не е необходима нотариална форма и в случаите, когато се поставя в дял на един от съсобствениците недвижим имот срещу задължение за издръжка и гледане, т.е. такъв договор е действителен.

3. Може ли лице, придобило права по време на първата фаза на делбения процес след предявяването на иска за делба, да участва като главна страна в процеса в отклонение от правилото на чл.121, ал.2, изр.2 ГПК/отм./, респ. чл.226 ГПК.

В Решение №332 от 27.12.2012 г. по гр.д.№1175/11г. на I г.о. е прието, че даденото с ППВС 4/30.10.1964 г. тълкуване, според което общата разпоредба на чл.121 ГПК /отм./ има приложение и в делбата относно реда за конституиране на приобретателите при прехвърляне на спорното право по време на висящия делбен процес, следва да бъде прецизирано с оглед промяната в нормативната уредба на вписванията. Прието е, че при разрешаването на този въпрос следва да се има предвид особеността на делбеното производство, а именно, че за да породи правно действие съдебното решение, в делбата трябва да участват всички съсобственици /сънаследници/, като неучастието на някой от тях води до нищожност на делбата по силата на чл.75, ал.2 ЗН, което пък определя съсобствениците като задължителни другари, а оттам и съдът трябва служебно да следи за участието на всички съсобственици в делбата. От друга страна е посочено, че при прехвърлянето на спорното право по време на делбения процес от съделител на трето лице, когато преценява дали всички съсобственици участват в делбата, съдът е длъжен да съобрази и действието на вписването на исковата молба с оглед предпоставките на чл.121, ал.3 ГПК/отм./. С оглед на това е прието, че когато исковата молба е вписана и след това е прехвърлена идеална част от делбен имот, приобретателят във всички случаи ще бъде обвързан от решението, т.е. правното му положение ще бъде същото като на главна страна- участник в делбата и няма да е допустим нов делбен процес, основан на разпоредбата на чл.75, ал.2 ЗН. Когато обаче исковата молба не е вписана и спорното право е прехвърлено преди вписване на исковата молба при задължение за вписването ѝ, чл.121, ал.3 ГПК /отм./ няма да влезе в действие и

решението няма да обвърже приобретателя, което ще има за последица нищожност на делбата. Именно в този случай съдът може, в изпълнение на задължението си да следи служебно за участието на всички съсобственици в делбата като задължителни другари, да конституира в процеса третото лице- приобретател, ако то желае да встъпи като главна страна въпреки несъгласието на останалите страни.

В Решение № 95 от 05.02.2010 г. по гр.д.№ 2484/08г. на I г.о. е прието, че в делбата следва да участват действителните участници в имуществената общност, макар да е налице придобиване на права след предявяване на иска, т.е. че чл.121 ГПК /отм./ не намира приложение и участието на последващия приобретател е задължително.

В Решение № 165 от 10.06.2011 г. по гр.д.№ 1337/10г. на II г.о. е прието, че независимо от процесуалната норма на чл.121, ал.1 ГПК /отм./, съответно чл.226, ал.1 от сега действащия ГПК, съдът следва да конституира лицето, придобило имота, и с решението си по съществуващото на спора да заяви дали признава или отрича неговите права като собственик, респ. съсобственик.

В Решение № 145 от 03.09.2012 г. по гр.д.№ 984/11г. на II г.о. е прието, че при извършено разпореждане със спорното право от съсобственик /съделител/ в полза на друго лице в хода на делбеното производство, във фазата по допускане на съдебната делба се прилагат разпоредбите на чл.226, ал.2, пр.2 ГПК, като тълкуването, дадено в т.1 от ППВС №4/30.10.1964 г. не е загубило сила и ако след предявяване на иска за делба съсобственикът /сънаследникът/ прехвърли правата си на друго лице, последното може да замести в процеса своя праводател само със съгласието на страните. Прието е, че при извършено разпореждане със спорното право от съделител в хода на делото пред първата инстанция във фазата по допускане на съдебната делба, предвид разпоредбите на чл.226 и чл.228 ГПК съдът следва да зачете материалноправния ефект на прехвърлителната сделка и да постанови извършване на делбата между лицата, които се легитимират като съсобственици към момента на постановяване на решението и ако приобретателят по сделката не е конституиран като страна, съдът следва да отхвърли иска за делба, тъй като към момента на постановяване на решението прехвърлителят не е участник в имуществената общност. За това разрешение е прието, че не противоречи на разпоредбата на чл.75, ал.2 ЗН, тъй като не заличава вещноправния ефект на прехвърлителната сделка, нито възможността на приобретателя да предяви нов иск за съдебна делба в качеството си на съсобственик.

4. Какво е правното значение и последици при липса на прието наследство по опис в производство по иск по чл.30, ал.1 ЗН за

възстановяване на накърнена запазена част, насочен спрямо лице, което не е от кръга на лицата призовани към наследяване.

В Решение № 184 от 15.08.2010 г. по гр.д.№ 2599/08г. на IV г.о. е прието, че нормата на чл.30, ал.2 ЗН не предпоставя приемането на наследството по опис като процесуална предпоставка за упражняване правото по чл.30 ЗН да се иска възстановяване на запазената част от наследника, накърнена със завещание или дарствен акт от наследодателя. Направен е извод, че описът има само доказателствено значение относно обема на оставеното в наследство имущество от завещателя, респ. дарителя.

В обратния смисъл е Решение № 141 от 23.03.2012 г. по гр.д.№ 785/11г. на I г.о., според което приемането на наследството по опис е елемент от основанието за възникване на правото да се иска възстановяване на запазена част спрямо лице, което не е призовано към наследяване.

5. За значението на приемането на наследството по опис, извършено след срока по чл.61, ал.1 ЗН , но вписано в особената книга на съда.

В Решение № 82 от 16.03.2011 г. по гр.д.№ 221/10г. на II г.о. е прието, че вписаното в специалната книга на съда въз основа на съдебен акт приемане на наследството по опис може да бъде оспорено от трети лица само досежно обстоятелството, дали наследникът е посочил всички известни нему наследствени имоти, но не и по отношение на срока по чл.61 ЗН. Прието е, че целта на приемането на наследството по опис в хипотезата на чл.30,ал.2 ЗН е установяване на имуществата, правата и задълженията на наследодателя и ако наследникът, който е приел наследството по опис, умишлено е укрил някои от тези имущества, той губи правото да иска възстановяване на запазената си част от наследството, поради което и ползващото се от завещателното разпореждане или дарение лице има правото да оспорва извършеното приемане на наследството само доколкото същото накърнява правата му, т.е. само ако наследникът не е посочил всички известни нему наследствени имоти.

В Решение №135 от 06.07.2011 г. по гр.д.№1482/10г. на II г.о. е прието, че третите лица, чиито права са засегнати от направения опис и последвалото вписване на наследството по опис и правните последици от тези правни факти, могат да заявят това в друго производство, в което процесуалният ред позволява това. Прието е, че при приемане на наследството по опис след предвидения в чл.61 ЗН срок, за надарения съществува процесуална възможност по предявен срещу него иск с правно основание чл.30 ЗН да направи възражение за неспазването на предвидения законов срок за приемане на наследството по опис, тъй като

предвиденият в чл.61 ЗН срок е в полза на надарените лица, които не са наследници, призовани да наследят.

Предвид цитираната по-горе противоречива съдебна практика по чл.290 ГПК, предоставям на Вашата преценка дали да упражните предоставената Ви от чл.125 ЗСВ компетентност, като предложите на Общото събрание на Гражданска колегия на ВКС да се произнесе с тълкувателно решение по посочените въпроси.

**ЗАМЕСТНИК НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
И РЪКОВОДИТЕЛ НА
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД:**

/КРАСИМИР ВЛАХОВ/